

Ob koncu leta 1987 je praznoval petinosemdesetletnico rojstva akademik in zaslužni profesor pravne fakultete v Ljubljani dr. Alojzij Finžgar. Številne generacije študentov prava in njegovi sodelavci ga cenimo in spoštujemo kot dobrega učitelja in znanstvenika ter vitalnega in duhovitega človeka.

Jubilant je bil rojen 30. decembra 1902 v Škofji Loki na Spodnjem trgu v družini kamnoseka. Po končani gimnaziji v Ljubljani je študiral pravo in leta 1928 doktoriral na ljubljanski pravni fakulteti. V predvojni Jugoslaviji je deloval kot sodnik v Celju, po vojni je bil najprej na ministrstvu za pravosodje pri slovenski vladi, nato pa od leta 1948 do upokojitve profesor za civilno in rodbinsko pravo na pravni fakulteti v Ljubljani. Po upokojitvi mu je ljubljanska univerza podelila naslov zaslužni profesor. Slovenska akademija znanosti in umetnosti ga je leta 1972 izvolila za dopisnega, leta 1978 pa za svojega rednega člana. Za svoje življenjsko delo na znanstvenem področju je prejel leta 1972 Kidričevo nagrado.

Vsa ta priznanja, ki jih je deležen redkokateri slovenski intelektualac, je prejel dr. Finžgar za uspešno delo pri proučevanju ključnih problemov civilnega prava in pravnega sistema. Pri tem je svoja raziskovanja vedno povezoval s pedagoškim delom na ljubljanski pravni fakulteti. Za ta namen je napisal tudi vrsto učbenikov. Tako je že leta 1952 pripravil knjigo *Stvarno pravo*, katere druga izdaja je bila leta 1972 izdana v obliki skript. Leta 1967 je izdelal zelo odmevno knjigo z naslovom *Osebe civilnega prava*. Tako študentje kot praktiki so bili zelo veseli tudi njegove knjige *Lastninska razmerja v Jugoslaviji* (1968) ter jasnega komentarja *Zakona o*

temeljnih lastninskopravnih razmerjih (1980). Veliko generacij pravnikov se je nadalje oblikovalo po njegovih predavanjih in učbenikih *dednega* (1953, 1962) in *rodbinskega prava* (1957, 1963, 1965, 1970). S teh področij je napisal tudi ogromno člankov in razprav, objavljenih v strokovnih revijah in zbornikih.

Posebej izpostavljeno področje jubilatovega delovanja predstavlja raziskovanje in opredeljevanje družbene lastnine. Ta družbeni pojav in pravni institut je akademik dr. Finžgar spremljal vse od njegovega nastanka dalje. Njegova dognanja o družbeni lastnini so vedno naletela na izjemno veliko pozornost tako v krogih teoretikov kot tudi praktikov. Prodornost njegovih ugotovitev vzbuja spoštovanje pri vseh, ki se ukvarjajo s problemi družbene lastnine. Njegova dela s tega področja so tako rekoč vedno citirana, kadar pregledujemo znanstvene razprave o tej novi lastninski obliki. Tako nobeno resno delo o družbeni lastnini ne more mimo jubilatove knjige *Družbena lastnina v jugoslovanskem pravu*, ki jo je izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti v letu 1977. Svoje poglede na družbeno lastnino je akademik Finžgar razvil še v številnih člankih in razpravah.

Iz vseh teh avtorjevih del izhaja razlikovanje med ekonomskim in pravnim vidikom družbene lastnine. Medtem ko je ekonomski lastnik družbenih proizvodnih sredstev tisti, ki uživa koristi od teh sredstev, je pravni pooblaščenec nosilec določenih pravic upravljanja, uporabe in razpolaganja, ki se izvajajo na teh sredstvih. V tem smislu lahko rečemo, da je družbena lastnina — ekonomsko gledano — v korist vsem pripadnikom jugoslovanske družbe, pravno opredeljene pravice na posameznih delih teh

sredstev pa gredo posameznim subjektom oziroma družbenim pravnim osebam. Seveda gre tudi pri družbeni lastnini vedno za razmerja med ljudmi glede na stvari oziroma proizvajalna sredstva. Ta razmerja pa je moč motriti z ekonomskega ali pravnega vidika.

Problematika družbene lastnine je pobudila pri prof. Finžgarju tudi aktivno vključitev v diskusijo o sistematiki jugoslovanskega prava. Z izločitvijo družbenolastninskih razmerij iz klasičnega civilnega prava je postala vprašljiva tradicionalna klasifikacija pravnih panog. Zato je dr. Finžgar ponudil teoretični model, po katerem bi jugoslovanske splošne pravne norme uvrščali v štiri osnovne skupine. Posebne skupine bi tvorile pravno družbene skupnosti, pravo družbenoekonomskih razmerij, pravne norme, ki zadevajo družbeni standard, in norme, ki zagotavljajo varstvo posameznika in družbene skupnosti. Ta njegova izvirna skica je postala sestavni del jugoslovanske splošne teorije prava.

V pravni teoriji in praksi je znan tudi njegov koncept pravne osebe. Akademik Finžgar je posebej opozoril na novosti, ki jih je na tem področju uvedla jugoslovanska ustava iz leta 1974. Pri tem poudarja zlasti instrumentalno naravo družbene pravne osebe. Ta ima sicer samostojno pravno obstojnost, vendar nastopa predvsem kot zunanji izraz delovanja združenih delavcev v posamezni organizaciji združenega dela. Nove značilnosti družbene pravne osebe se kažejo v njeni večji odvisnosti od človeškega substrata, ki ga zajema, in v opredelitvi njene pravne sposobnosti v samoupravnem splošnem aktu določene samoupravne organizacije ali skupnosti.

Dejavnost prof. Finžgarja je povezana še z razpravljanjem o osebnostnih pravicah. Zaokroženo delo s tega področja

predstavlja njegova knjiga *Osebnostne pravice* (SAZU, 1985). To je prva poglobljena študija o teh pravicah s civilnopravnega vidika v Jugoslaviji. V teh odnosih se uveljavlja poseben način pravnega varstva človekovih osebnih dobrin.

Dr. Finžgar objavlja svoje raziskave tudi v tuji strokovni literaturi. Ti prispevki zadevajo zlasti področja lastninsko pravnih razmerij, družbene lastnine, odškodninskega prava in osebnostnih pravic. S takšno tematiko se je pojavljal tudi na mednarodnih kongresih in simpozijih.

Z imenom akademika prof. dr. Finžgarja je nerazdvojno povezan razvoj pravne kulture v Jugoslaviji. Z njegovimi spoznanji in razlagami sta obogatena pravna teorija in pravna praksa. S svojimi jasnimi predavanji ter prepričljivimi nastopi na znanstvenih in strokovnih srečanjih si je pridobil širok krog učencev in posnemalcev. Vsaka zasebna ali javna pravna knjižnica bi bila brez njegovih del nepopolna in prikrajšana za pravno literaturo, napisano v jasnem in klenem jeziku ob vedno pregledni sistematiki. V slovenski in jugoslovanski pravni misli je dr. Finžgar prisoten kot originalen in pronicljiv duh. Zato mu njegovi študenti in sodelavci ob visokem jubileju z iskrenimi čestitkami za opravljeno delo želimo še veliko zdravja, raziskovalnih dosežkov in osebnega zadovoljstva.

Čestitkam se pridružuje tudi Muzejsko društvo v Škofji Loki, čigar član je jubilar. Finžgarjeva znanstvena pot in ustvarjalnost pa je bila tudi že priobčena v Loških razgledih leta 1962, ob njegovih sedemdesetletnici (s fotografijo).

Albin Igličar